

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

9 · 82

okt.-nov.

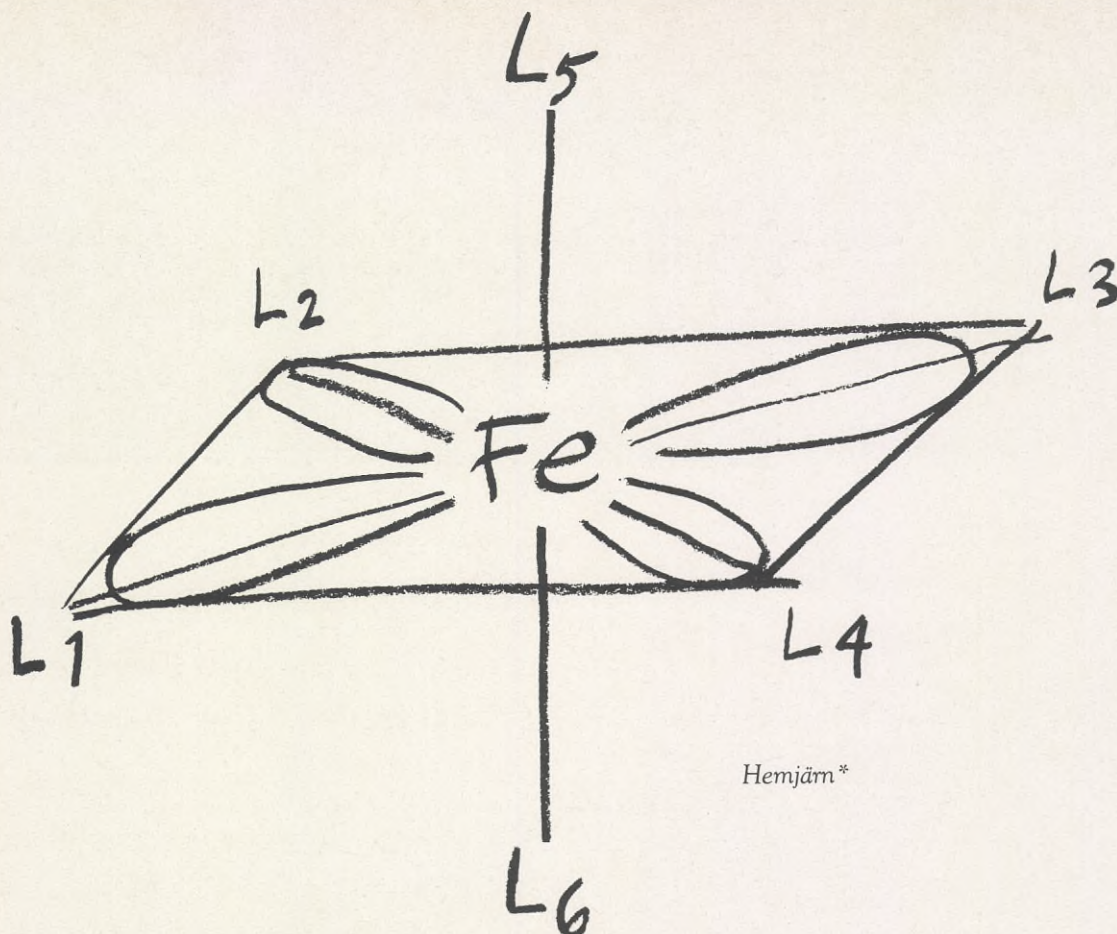
SOCIALMEDICIN · MILJÖFRÅGOR · HANDIKAPP

Tidskrift för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

pris 5:—

Lyckliga njure och leverälskare.

Det är bara att gratulera! Lever och njure innehåller massor av bra näringsämnen som tex: hemjärn, A-vitamin och viktiga mineraler.

En "nyttighetskur" med mild, fin smak (numera slaktas djuren alltid unga och hinner därför aldrig få någon "frän" smak). Dessutom är ju både njure och lever lättlagat.

Tänk bara på: att alltid torka av levern och njuren innan den steks. Och bryn inte för många bitar i taget, då finns risk att stekpannan kyls ned och att det börjar koka. Se till att du får en bra stekyta så att kötsaften och den goda smaken stannar kvar.

Är du njure- och leverälskare, så har du din järnkvot uppfylld av en billig maträtt som bara innehåller 5% fett. Och som är det absolut bästa du vet.

– Är det inte sånt man blir lycklig av.

*Järnet i lever och njure är sk hemjärn och den järntyp som kroppen har lättast att tillgodogöra sig. Den typ som finns i spannmål och grönsaker har kroppen mycket svårare att ta upp.

Järnbrist är en av våra vanligaste sjukdomar, med trötthet och infektionskänslighet som följd.

BRA MAT FRÅN
Scan

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 9 1982 årgång 45

Ansvarig utgivare: Tord Axelsson
Redaktör: Lars-Erik Hult

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm
Postadress: Box 3196,
103 63 Stockholm
Telefon 08-23 15 30
Postgiro: 90 00 11 - 8

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,
Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 45.—. Medlemspren. 25.—.

UR INNEHÅLLET:

Till Björkefors längtar
man tillbaka
Sid. 4

Här är de nya folk-
pensionsbeloppen
Sid. 7

Medicinsk information
Sid. 8

Bättre primärvård —
större resurser
Sid. 16

Bildkryss
Sid. 17

RHL-information
Sid. 18

Omslagsbild: Björkefors konvalescent-
hem ligger vid den sägenomspunna
sjön Fryken i Värmland. Gästerna trivs
så bra att många gärna vill komma till-
baka och fira jul där. Status har gjort
en rundtur. Se sid. 4.

Slå vakt om konvalescenthemmen

I det här numret av Status kan ni läsa om många positiva reaktioner på Björkefors konvalescenthem i Värmland. Den allmänna meningen är att man mår bra av att få vara på Björkefors en tid. Helst en längre tid efter en sjukhusvistelse eller sjukskrivning.

Det är en uppfattning som också delas av Värmlands läns landsting som läst i protokollen och därför följdriktigt ger sitt fulla stöd till Björkefors.

För konvalescenthemmet Åsen är läget inte detsamma. Kristianstads läns landsting tillämpar inte samma synsätt, eller rättare sagt samma framsynthet, som värmlänningarna.

I stället dras svångremmen åt i Örkelljunga kommun. Landstingets bidrag hotar att utebli och det präglade mötet i början av oktober, då Åsen firade sin 30-åriga tillvaro.

För tio år sedan satsades närmare en miljon kronor på att modernisera Åsen. I dag slår landstingets ledamöter sina förhoppningsvis kloka huvuden ihop för att fatta beslut.

Man har alltså att ta ställning till om man skall acceptera en rimlig kostnad för patienter på Åsen eller ta en högre inom andra vårdformer.

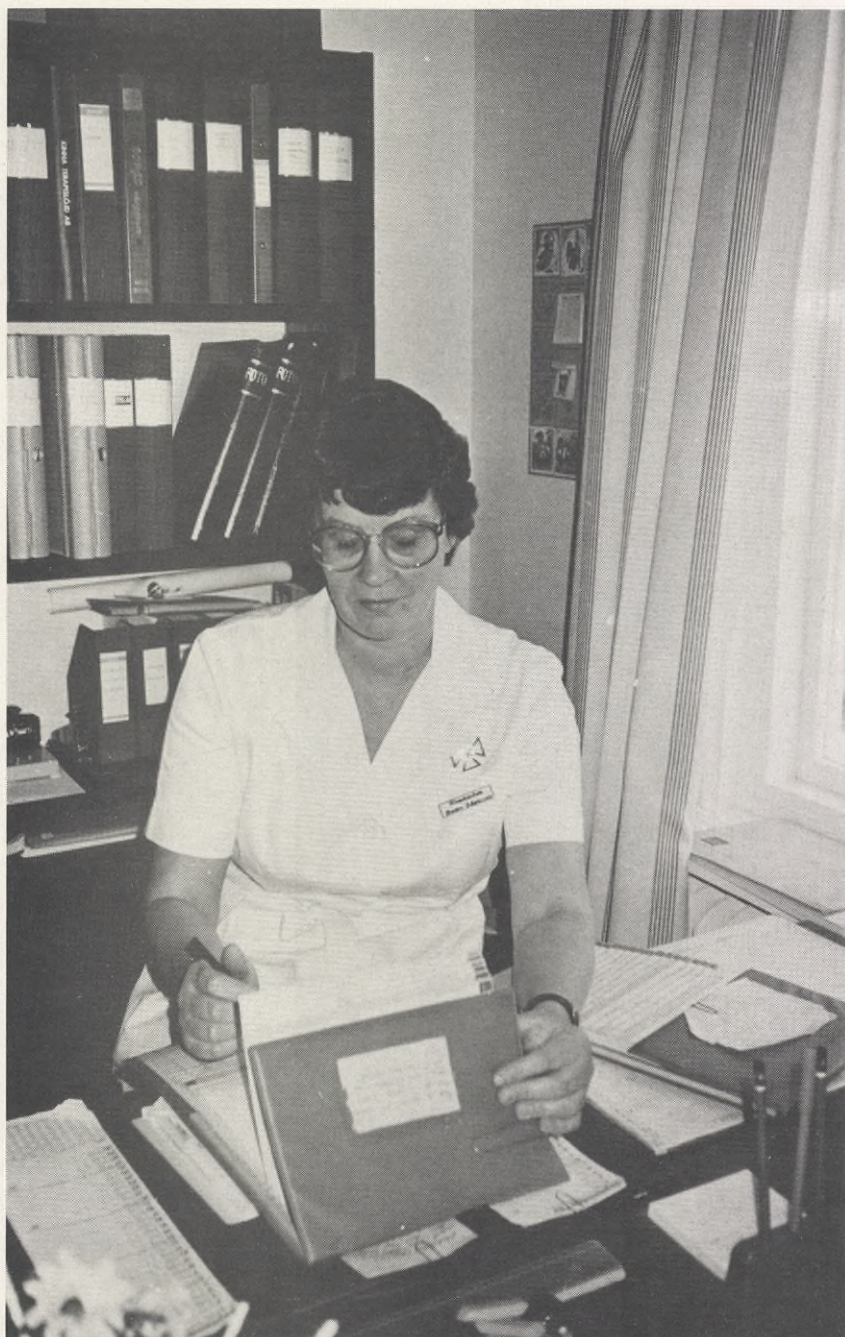
Vi vanliga kan tycka att den effektivaste och samtidigt billigaste vårdformen vore att föredra. Men vad vet man om landstingsledamöter i Kristianstads län? Platt intet.

En from förhoppning är dock att det sunda förnuftet måtte få råda. I annat fall kan vi inte annat göra än att ge stort utrymme åt motive-ringarna. Som information till andra lands-tingsledamöter. Därför att RHLs konvalescent-
hem är en vårdform att slå vakt om.

Tord Axelsson

Till Björkefors längtar man tillbaka

På Björkefors konvalescenthem i Värmland vid den sägenomspunna sjön Fryken trivs gästerna så bra att många gärna vill komma tillbaka och fira jul där. Status har hälsat på och fått ta del av de positiva reaktionerna. Följ med på en rundtur.

— Arbetet här på Björkefors är verkligen stimulerande, säger Barbro Johansson, som är sjuksköterska och föreståndare för Björkefors sedan tre år tillbaka.

I mitten på 1800-talet ägnades Björkefors av den Tjäder, som stått modell till den onskefulle Sintram i Selma Lagerlöfs Gösta Berlings saga. Huvudbyggnaden uppfördes på 1700-talet men gården kan leda sin historia till sen medeltid.

— Visst finns det folk som hört Sintram knacka på fönsterrutorna, men nu har han ingen makt längre, skrattar Barbro Johansson, sjuksköterska och föreståndare för Björkefors sedan tre år.

Det var 1957 som gården köptes och blev till ett konvalescenthem. I dag tar man emot 25 gäster. Avgiften är nu 40, men höjs den 1 januari 1983 till 45 kronor per dag. De flesta landsting svarar för resten då egenavgiften är betald, men det förekommer avvikelser beroende på hur man beslutat om utomlänsvård. För den som inte lyckas med att lösa den ekonomiska frågan

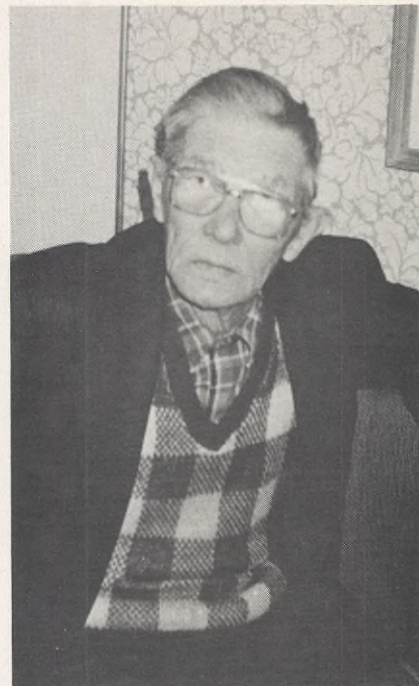
— Det är skönt att åka hem men det är vemodigt att åka härifrån, säger Signe Lindberg, Jössefors, till Sonja Johansson, sekreterare i Värmlands CO.

En stunds avkoppling i det sköna brittsommarvädret. Fr v Barbro Johansson, Anna-Lisa Carlsson, Karlstad, Svea Folin, Växjö, Bengt Andersson, Karlstad, Helge Nilsson, kassör i Värmlands CO och Stig Sjöblom, Ekshärad.

finns möjlighet till bidrag från RHL.
— Arbetet är verkligen stimulerande, fortsätter Barbro. Det blir lätt så att man glömmer bort att man har ett eget hem. Ett heltidsengagemang, helt enkelt.

Gästerna är från 35 år och uppåt. De flesta — hjärt- och lungsjuka och astmatiker — stannar mellan 3 och 4 veckor men det förekommer att några kan få vara här upp till två månader. Björkefors är helt handikappanpas-

— Personalen är verkligen hygglig och maten mycket god, konstaterar den nöjde pensionären Henning Olsson, Sunne.

På den fina gårdsplanen poserar fr v John Persson, vice ordf i Värmlands CO, Vera Stöllman och Sonja Bäckman, undersköterska.

Gunilla Karlsson är kanslist och kan snart se tillbaka på sitt sjätte år på Björkefors.

I det uppskattade köket på Björkefors huserar Ingegerd Berggren och Britta Larsson som varit anställda två respektive elva år.

sat. En ombyggnad på en miljon kronor kommer dessutom att ge fler enkelrum.

— Hur stor är personalen?

— Vi är tre sjuksköterskor, två undersköterskor, en kanslist, en lokalvårdare, vårdbiträden, vaktmästare och kökspersonal. Dessutom kommer en läkare en gång i veckan och samarbetet med Sunne sjukstuga fungerar fint.

— Hur går dagarna på Björkefors?

— Klockan 9 startar vi med frukost, 12.30 är det dags för lunch och 16.30 middag. Var tredje vecka har vi underhållning utifrån. Vi gör utflykter till bland annat Rottneros och Mårbacka och under långa vinterkvällar visar vi film.

Då de senaste tillbyggnaderna är klara hoppas vi också få hit en sjukgymnast några gånger i veckan. I terapiverkstaden tillverkas många fina saker, som kommer till glädje till jul och påsk. På tal om jul så har vi faktiskt en gäst som varit på Björkefors 17 jular.

— Fortsätter du att hålla kontakten med dem som flyttat hem till sitt igen?

— Oh, ja. Det skrivs åtskilligt med brev och ofta resulterar det i att vi ses igen.

— För den goda matens skull? Den är ju allmänt lovprisad av gästerna.

— En bidragande orsak. Köket gör ett utmärkt jobb och vinnlägger sig också om den vegetariska kosten.

— Mer positivt?

— Såvitt jag förstår fungerar det väl här på Björkefors. Det är en bra sammanhållning inom personalen. Stämningen är fin som den alltid blir på platser, där folk tycker om sina arbeten. Positivt är också det goda samarbetet med styrelsen för RHLs centralorganisation i Värmland.

Lunchen serveras kl 12.30 och de stora förväntningarna blir alltid uppfyllda enligt samstämmiga vittnesmål.

Här är de nya folkpensionsbeloppen

Fr o m den 1 juli 1982 höjdes beloppet för pensionstillskott och handikappersättning. Nedan anges de nya folkpensionsbeloppen.

Pensionären har	Ogift pensionär samt gift vars make ej har ålders- eller förtidspension och ej heller fyllt 65 år		Gift pensionär vars make						
			har halv förtidspension		har två tredjedels förtidspension		fyllt 65 år eller dessförinnan har ålderspension eller hel förtidspension		
	Per år kr	Per må- nad kr	Per år kr	Per må- nad kr	Per år kr	Per må- nad kr	Per år kr	Per må- nad kr	
Hel ålderspension	16 910		15 353		14 833		13 795		
Pensionstillskott	8 366		8 366		8 366		8 366		
Summa	25 276	2 106	23 719	1 977	23 199	1 933	22 161	1 847	
Halv ålderspension	8 455		7 676		7 417		6 898		
Pensionstillskott	4 183		4 183		4 183		4 183		
Summa	12 638	1 053	11 859	988	11 600	967	11 081	923	
Hel förtidspension	16 910		15 383		14 833		13 795		
Pensionstillskott	16 376		16 376		16 376		16 376		
Summa	33 286	2 774	31 729	2 644	31 209	2 601	30 171	2 514	
2/3 förtidspension	11 273		10 235		9 889		9 197		
Pensionstillskott	10 917		10 917		10 917		10 917		
Summa	22 190	1 849	21 152	1 769	20 806	1 734	20 114	1 676	
Halv förtidspension	8 455		7 676		7 417		6 898		
Pensionstillskott	8 188		8 188		8 188		8 188		
Summa	16 643	1 387	15 864	1 322	15 605	1 300	15 086	1 257	
Hel änkepension									
Änkepension	16 910					Hustrutillägg	19 046	1 587	
Pensionstillskott	8 366								
Summa	25 276	2 106				Summa	19 046	1 587	
Barnpension, fader- eller moderlöst barn									
Bidragsförskott utgår ej, högst							7 298	608	
Bidragsförskott utgår, högst							5 518	460	
Med eller utan bidragsförskott, lägst							4 628	386	
Barnpension, föräldralöst barn, högst							11 036	920	
Barnpension, föräldralöst barn, lägst							9 256	771	
Handikappersättning									
63 procent av basbeloppet 17 800 kronor							11 274	935	
48 procent av basbeloppet 17 800 kronor							8 544	712	
32 procent av basbeloppet 17 800 kronor							5 696	475	
Vårdbidrag									
Helt							33 286	2 774	
Halvt							16 643	1 387	
							Helt	2/3	1/2
Helt barn tillägg									
Barnet uppbär icke barnpension. Per år kr							4 628	3 085	2 314
Barnet uppbär barnpension. Per år kr							1 780	1 187	890
Halvt barn tillägg									
Barnet uppbär icke barnpension. Per år							2 314	1 543	1 157
Barnet uppbär barnpension. Per år kr							890	593	445

- Anm 1 Ålderspension och förtidspension utgår utan inkomstprövning. Hela hustrutillägget är däremot föremål för inkomstprövning.
- Anm 2 Ålderspensionen är angiven med de belopp som gäller om pensionen börjar utgå fr o m den månad pensionären fyller 65 år. Hel änkepension och förtidspension är angivna under förutsättning att i förtid uttagen ålderspension inte uppburits.
- Anm 3 All tilläggspension utom barnpension påverkar pensionstillskottets storlek. Vid ålderspension uttagen från 65 års ålder och vid hel förtidspension kan pensionstillskott inte utgå om tilläggspensionen uppgår till 45 resp 90 procent av gällande basbelopp.
- Anm 4 Barnpensionen kan genom barnets tilläggspension och ifråga om faderlöst barn moderns eller därmed jämställd kvinnas folkpension i form av änkepension minskas till de ovan angivna lägsta beloppen.
- Anm 5 Ålderspension, förtidspension, änkepension och barnpension kan jämlikt 17:2 AFL minskas till respektive tre fjärdedelar, en fjärdedel, hälften och en fjärdedel av belopp som eljest skolat utgå.

Shumway optimist inför framtiden med goda resultat av hjärt-lungtransplantationer

Många av världens absolut främsta torax- och kärlkirurger var samlade i Stockholm i början av september för att diskutera transplantationskirurgi, nya operationstekniker vid medfödda missbildningar i kärlsystemet samt utveckling av befintliga tekniker vid bypassoperationer.

Det organisatoriska "paraplyet" för mötet var "Joint International Cardiovascular and Thoracic Surgical Conference", under ordförandeskap av professor Viking Olof Björk, skriver Bo Lennholm i *Läkartidningen*.

Det skall med en gång sägas att en stor del av seminarierna ägnades åt mycket fackinriktade och interna överläggningar om toraxkirurgins detaljer. Men riktigt spännande blev det — även för en bredare publik — när internationellt "stora" och välkända namn som Magdi Yacoub, Harefieldsjukhuset, London, Norman E Shumway, Stanford University, och Paul Ebert, University of California, San Francisco, vid ett pressmöte berättade om sina minst sagt optimistiska perspektiv på toraxkirurgins framtid och utvecklingsmöjligheter.

Hjärt-lungtransplantationer

Professor Shumway är kanske mest aktuell tack vare sin nyligen genomförda serie hjärt-lungtransplantationer (för övrigt de första lungtransplantationerna i världen). Shumway har hittills opererat sex patienter, och fyra av dem har klarat sig utmärkt med sitt "nya" hjärt-lungpaket, vad avser både medicinska/immunologiska aspekter och social rehabilitering efter operationen.

Professor Shumway berättade att det rent kirurgiskt är svårt att transplantera lungor — bl a för att de gamla, sjuka lungornas kärl vuxit in från omgivningen i bröstkorgen — men de stora befarade problemen med t ex avstöttningsreaktioner har kunnat bemästras mycket bra. Delvis beror detta på en ny medicin — cyklosporin A — som synnerligen effektivt motverkar avstöttningsreaktioner och även t ex risken för inflammation i suturerna. Rent farmakologiskt handlar det om ett nytt sätt att begränsa bl a mängden farliga steorider hos patienten.

Enligt Norman E Shumway har man totalt sett kunnat notera färre immunologiska problem vid hjärt-lungtransplantationer än vid renodlade hjärtbyten. Den enda patient som ej överlevt hjärt-lungtransplantationen dog på grund av funktionell kollaps i de "nya" lungorna och inte på grund av t ex inflammationer eller avstöttningsmekanismer — vilket man möjligen kunnat vänta.

Lungtransplantationer kräver snabbhet

Orsaken till att den patientens "nya" lungor inte "orkat" någon längre tid antas vara att de ej förts över tillräckligt snabbt från donator till mottagare. Här rör det sig nämligen om mycket små tidsmarginaler, och slutsatsen, enligt Shumway, är att lungvävnaden är betydligt känsligare än själva hjärtat under dessa speciella omständigheter (hjärndöd).

Transplantationscentret vid Stanford University kommer nu att satsa på ett massivt informationsprogram för att lära berörda intensivvårdsavdelningar hur de skall gå till väga för att bäst skydda ett hjärt-lungpaket inför transplantation.

Hjärt-lungtransplantationer kommer i fråga främst vid mycket svåra missbildningar som berör både hjärtat och lungorna — t ex Eisenmengerkomplexet. Patientgruppen kan dock vidgas, enligt Norman E Shumway.

— Jag tror att vi här kan se fram mot en helt ny behandlingsmetod vid t ex cystisk fibros, sade professor Shumway. Några kliniska försök i den vägen är dock ännu inte gjorda.

Fungerar helt normalt

Vilket liv och med vilken livskvalitet lever de fyra som genomgått hjärt-lungtransplantation (den som levit längst har klarat sig i 18 månader)?

— De fungerar helt normalt, berättade Norman Shumway. Tre av de fyra är tillbaka i sina yrken — en av dem är arbetsledare på en tidning och har inga problem med att klara av sitt stressande arbete. Den fjärde — en hemmafru — är också i full aktivitet och arbetar mycket hårdare nu än före operationen. Den femte patienten är alldeles nyopererad och det är för tidigt att ha en mening om prognosen.

Cyklosporin A spelar en mycket viktig roll för dessa resultat. Norman E Shumway tvekar inte att betrakta cyklosporin A som något av en vändpunkt inom transplantationskirurgin. Han berättar att medlet även prövas vid rena hjärttransplantationer och att dessa patienter tack vare cyklosporin A kan lämna sjukhuset efter halva den tid som tidigare krävdes.

— Man bringar inte minst ner kostnaderna för en hjärttransplantation, sade professor Shumway. En hjärttransplantation behöver nu inte kosta mer än två "vanliga" hjärtoperationer, vilket ger en bild av hur kostnadsbildden förändrats.

Hjärtfel hos små barn

Även om transplantationskirurgiska frågor ägnades stort utrymme på presskonferensen var transplantationerna egentligen inte huvudtema för toraxkirurgernas Stockholms-möte. Mycket annat intressant fanns på programmet. Särskilt bör nämnas nya tek-

Hjärtinfarkt:

Paniken måste bort

— Vi vill få bort känslan av panik som kommer med en hjärtinfarkt. Både för den drabbade och för omgivningen som tror det värsta när den sjuke ligger där med alla slangarna på intensivvårdsavdelningen.

Det säger Nils-Erik Jadeberg, idékäckare till skärmutställningen om hjärtinfarkt, som från Växjö går ut över landet. Nils-Erik har utformat utställningen tillsammans med kamraterna i Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka (RHL) Gustav Björkander och Sten Sandström samt sjuksköterskorna Christina Hjalmarsson och Gunilla Johansson, skriver ortspressen. Roy Himsel har tagit fotografierna. Till att spela hjärtpatienten "Ludde" Tallberg utsågs revylejonet Janne Hegborn, som fick posera som "Ludde" i alla stadierna ända till rehabilitering och om skolning.

Begripligt

Det är en utställning som ger informa-

tion på ett begripligt sätt och så få ord som möjligt. Utställningen är den allra första i sitt slag.

Affischerna är tryckta i 200 exemplar. Vårdcentraler, bibliotek och andra lämpliga platser ska den också placeras på. Genom riksförbundets försorg sprids den i landet.

Vid en information om utställningen, där också förre länsordföranden Knut Ahlqvist och nuvarande länsordföranden Erik Andersson var med framgick att det är åtskilliga problem förknippade med att få ut information. Självvrannsakningen följde: Förningen måste tänka på att ge sjukvårdspersonalen uppgifter om vad den vill. Då kan personalen i sin tur tala om för patienterna att här finns en förening, som är de hjärt- och lungsjukas intresseorganisation, som ordnar information, särskilt genom en massa kurser, och är remissinstans, vilket betyder att den yttrar sig till politikerna om vårdfrågor.

Hinder

Gustav Björkander berättade att riksförbundet nu har 112 lokalföreningar med cirka 23 000 medlemmar. Länsföreningen och lokalföreningar i Alvesta, Älmhult, Markaryd, Tingsryd och Växjö har totalt ca 850 medlemmar.

— Den nya sekretesslagen har lagt hinder i vägen för våra strävanden att få kontakt med hjärtsjuka, säger Knut Ahlqvist, som avslöjar att hittills har man bara lyckats nå åtta procent av hjärtpatienterna. Ändå är detta den förening som har landets näst bästa resultat. Den medicinska intensivvården vid Växjölasarettet är förnämlig, fortsatte Knut Ahlqvist. Det är eftervården som inte fungerar som den ska. På grund av bland annat platsbrist.

Också för lungpatienterna har en intensiv kampanj fått föras, nu senast för att en specialavdelning skulle tas med i planen för det nya centrallasarettet.

Christina Hjalmarsson omtalade att medelåldern för hjärtinfarktpatienterna har sjunkit och bland annat är lägre för män än kvinnor (63—67 år). I år har också tre 40-åringar vårdats för infarkter. Stressad rökare med eget företag är den mest utsatte.

niker för operativ behandling av svåra medfödda hjärtfel hos små barn.

Professor John W Kirklin, University of Alabama, Birmingham, USA, redovisade texten en stor serie operationer för ett komplicerat medfött hjärtfel, där både kropp- och lungpulsåder utgår från höger hjärtkammare (double outlet right ventricle).

Professor Paul Ebert, University of California, San Francisco, redovisade nya tekniker i samband med kirurgisk korrektion av en annan svårbehandlad hjärtsjukdom där kropp- och lungpulsåder har gemensam avgång från hjärtat (truncus arteriosus).

Och doktor Magdi Yacoub var, trots sin ryktbarhet som transplanterande läkare, närmast i Stockholm för att tala om ett helt nytt sätt att behandla så kallade "blue babies". Det sker genom "switch-operationen" som innebär att den missbildade lung- och kroppspulsådern flyttas från sitt läge vid "fel" hjärtkammare till normal position.

Genom den nya metoden går det att operera även svåra fall som tidigare räknats som helt omöjliga, hopplösa att korrigera kirurgiskt.

Doktor Magdi Yacoub betonade dock att även om de operationer han gjort varit lyckade måste man avvakta och följa upp patienterna under en rad av år innan det går att fullt ut värdera effekten av den nya operationsmetoden.

**Nordiska rådets
Svenska delegation
Box 7765
103 96 STOCKHOLM**

Ang medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt centrum för hjärttransplantationer (A 631/S)

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka (RHL) har beretts tillfälle att yttra sig över medlemsförslaget.

RHL har i sitt yttrande över den svenska expertrapporten "Thoraxkirurgisk verksamhet 1981—1985" anförd att de personer, ca 25 per år, som kan bli aktuella i Sverige för en hjärttransplantation, måste ges möjlighet att få denna operation utförd utomlands.

RHL anförde vidare i detta yttrande att man bättre borde utnyttja de thoraxkirurgiska enheterna i Norden genom ett effektivare samarbete.

På grund av lagstiftningshinder är det idag inte möjligt att utföra hjärttransplantationer i Sverige. Enligt direktiv från socialminister Karin Söder (Dir 1982:61) skall en förutsättningslös utredning ske om nuvarande dödsbegrepp bör bibehållas eller om ett hjärndödsbegrepp bör införas. RHL ställer sig dock positivt till upprättande av ett nordiskt centrum för thoraxkirurgisk verksamhet för att på så sätt dels få tillräckliga resurser såväl ekonomiska, tekniska som personella och dels få ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för ytterst kvalificerad thoraxkirurgi.

Med vänlig hälsning

**RIKSFÖRBUNDET
FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA**

Tord Axelsson

Bo Månsson

Vårdnadsbidragen måste återställas!

— Vi kräver att regeringen återställer realvärdet på förtidspensionerna och vårdnadsbidragen samt att färdtjänster återigen byggs ut. Det säger generaldirektör Bo Martinsson, ordförande i Hjärt- och lungsjukas riksförbund, som gästade Borås med anledning av lokalförbundets 40-års jubileum, rapporterar Borås Tidning.

Bo Martinsson, till vardags chef för kriminalvårdsstyrelsen, har sedan 1963 varit ordförande för landets 22 000 hjärt- och lungsjuka:

— Vår förening växte fram ur olika patientföreningar på 30-talet och bildades 1939.

Ej vanlig

— Då var det mest lungtuberkulos — idag är den sjukdomen mindre vanlig. Den förekommer främst bland invandrare som har med sig sjukdomen från sitt hemland.

— 1961 kom även de hjärtsjuka med i föreningen, som då bytte namn. På den tiden hade vi problem med läkarna, som inte ville lämna ut information om vilka som var hjärtsjuka.

— Idag har vi inte de problemen. När en patient skrivs ut får han information — i de flesta fall — om att vi finns till.

— Vår information tycks ha gått fram bra. Vi ordnar också "Hjärtats

dag" som givit föreningen många nya medlemmar.

Idag dominerar också hjärtpatienterna och då speciellt de som har fått hjärtinfarkt.

Infarkt

— Vi satsar hårt på att rehabilitera dessa medlemmar. Vi har program där hela familjen kan vara med och bygga upp den sjukes hälsa igen. Det gäller att aktivera en som haft hjärtinfarkt på alla sätt. Förr rådde det delade meningar om en infarktpatient skulle motionera — idag är alla överens om att motion gör gott.

En ny grupp har kommit in i föreningen på senare tid:

— Den dåliga luften gör att allt fler får problem med astma och andra luftvägssjukdomar — även rökare får problem. Men vi har satsat hårt på anti-rökkampanjer bland våra medlemmar.

Enligt Bo Martinsson så kommer Hjärt- och lungsjuka även att upp-

vakta den nya regeringen med olika krav:

— Realvärdet för vårdnadsbidrag och förtidspensioner måste återställas, liksom färdtjänsten. Vi begär också en översyn av kostnaderna för läkare och medicin.

Medaljer

På lördagskvällen var Bo Martinsson hedersgäst när Borås hjärt- och lungsjukeförening fyllde 40 år. Han delade då ut förbundets hedersmärke till Wilhelm Johansson, Lennart Ekman och Herbert Ahlqvist.

Ökade utbetalningar till arbetslösa

Utbetalningarna till arbetslösa kassamedlemmar fortsätter att öka visar nya siffror från arbetsmarknadsstyrelsen (AMS). Under de första åtta månaderna i år har 2 500 milj kr betalats ut vilket är nästan lika mycket som utbetalningarna under hela förra året.

Bakom uppgången ligger huvudsakligen den ökade arbetslösheten och bara till en mindre del höjningar av ersättningsbeloppen. Den första juli i år var ersättningen i genomsnitt 225 kr per dag mot 206 kr vid förra årsskiftet.

Metallindustriarbetarnas a-kassa har under perioden januari-augusti i år betalat ut drygt 413 milj kr vilket är en ökning med 71 procent jämfört med samma tid förra året. Andra exempel är Kommunals kassa som hittills betalat ut 346 milj kr Byggnads 329 och Fabriks 123 milj kr.

AMS föreslår regeringen att ändra reglerna för ersättningen från a-kassorna och det kontanta arbetsmarknadsstödet (KAS) till de som arbetar deltid. I dag kan den som regelbundet arbetar deltid men i övrigt är arbetslös få ersättning upp till 50 dagar. Denna period kan förlängas efter särskild prövning.

Nu vill AMS att antalet dagar generellt utsträcks till 150 dagar. Skälet är att många känt sig tvingade att sluta att deltidsarbeta och bli helt arbetslösa för att få ut någon arbetslöshetsförsäkring. Genom regeländringen skulle också AMS och kassorna slippa de tidskrävande individuella prövningarna.

Kurs i hjärtträning startar i Höganäs

Den av Hjärt- och lungsjukas förening i Höganäs planerade kursen i hjärtträning startade den 5 oktober. Kursen anordnas i samarbete med Korpen och ska pågå varje tisdag kl 18—19.

— Ledare blir Karin Högestam och Torsten Nilsson som genomgått en kurs på Backagården i hjärtträningsverksamhet, berättar föreningens ordförande Lars Knutsson. Kursen förläggs till Eric Ruuthsskolans gymnastiksal.

Till en början ska ledarna ta det ganska lugnt med medlemmarna. De får känna sig för hur de klarar träningen utan att stressa och utan att uppleva det som tävling.

— Det gäller bara att aktivera sig med ledig motion och stegvis öka sin kapacitet, säger Lars Knutsson.

Hjärt- och kärlsjukdomarna är den

dominerande sjukdomstypen i vårt land med omkring 40 000 fall årligen. Vanligast är akut hjärtinfarkt, som i grupp upp till 49 år är tio gånger vanligare bland män än kvinnor.

Jonstorp-expo

En hjärtinfarktutställning ska snart visas i Höganäs hos sparbanken, i bibliotek och andra offentliga institutioner. Just nu pågår en skärmutställning i Jonstorps bibliotek som visar vad som händer vid en hjärtinfarkt. Det är Hjärt- och lungsjukas förening som svarar för den.

Förkalkade blodkärl lönar sig att operera

Förkalkade blodkärl lönar sig för det mesta att operera. Det påvisades i flera föredrag vid den internationella konferensen i hjärt- och kärlkirurgi som inleddes i Stockholm. Hjärt- och kärlsjukdom är det främsta dödshotet för människan i västvärlden, skriver Elisabeth Grundström i Dagens Nyheter.

Från Malmö allmänna sjukhus redovisades positiva erfarenheter av att rensa en förträngd halspulsåder hos patienter som redan haft en mindre hjärninfarkt, så kallad stroke. Vid sjukhuset opereras varje år drygt 60 patienter som tidigare haft en lindrig stroke. Efter operationen får de inte fler hjärnblödningar eller hjärninfarkter än de patienter som opererats utan tidigare stroke. Femårsöverlevnaden är 90 procent.

– Det här är en operation som i högsta grad är förebyggande. Det är värt att göra den även på patienter som redan tidigare haft stroke, säger doktor Rabbe Takolander vid kirurgkliniken på Allmänna sjukhuset i Malmö.

De patienter som kan bli aktuella för operation får inte ha haft en hjärnblödning eller en blodpropp som medfört halvständig förlamning. De bör ha tillfrisknat snabbt och tillåts ha restillstånd såsom en fumlig hand, ett släpande ben eller lättare skrivsvårigheter.

Operationen innebär att halspulsådern, som försörjer hjärnan med blod, stängs av och rensas på beläggningar, så kallade plack. Dessa brukar innehålla särigheter och kan släppa loss blodplättar som fastnar i hjärnans kärl. Det är i förgreningen av halspulså-

dern, där den ena grenen syresätter ansiktet och den andra hjärnan, som dessa plack brukar samlas.

– Det gäller att fånga patienterna innan förträngningarna leder till stroke. Patienter med mindre förlamningar har givit en vink om att de har kärlförträngningar. Men ibland är en första stroke dödande, säger Rabbe Takolander.

Han anser att operationen borde vara vanligare i Sverige. I Malmö utförs under professor Sven-Erik Bengtz ledning så pass många operationer att behovet är mättat medan man på andra håll gör ytterst få.

Centrallasarettet i Borås ligger å andra sidan långt framme när det gäller att operera kärlförträngningar i benen hos äldre. Genom att använda syntetiska kärl av teflon kan man minska operationstiden och blödningarna till hälften jämfört med operationer då man använder patientens egna vener för att byta ut en igenproppad blodåder i benet. Det här har inneburit att man kan operera patienter som tidigare ansetts alltför sköra på grund av sin ålder.

Den äldsta patient som opererats för gangrän, begynnande kallbrand, i Borås har varit 88 år. Medelåldern är 76 år.

– Man ska alltid rekonstruera blodkärl även på äldre innan man beslutar sig för att amputera, säger docent Göran Claes som är överläkare vid kirurgkliniken och tillsammans med Carl-Axel Eklund framträdde vid ett symposium om kärlproteser.

Med hjälp av den här operationsmetoden, som kan utföras under ryggbövning, har amputationer kunnat undvikas till 75 procent.

– En äldre som blir amputerad hamnar i en besvärlig situation. Endast hälften går att protesträna. Hälften blir alltså sjukhemsfall medan de kärlrekonstruerade patienterna kan återgå till ett normalt liv, kommenterar Göran Claes.

*
Åderförkalkning och förträngningar i de stora kärlen till mage och njurar var föremål för ett symposium under eftermiddagen. Aneurysm kallas åderbräck på dessa artärer som medför pulserande utbuktningar och smärtor. Från Madrid i Spanien rapporterade Vicente Paredero de Bosque om 121 opererade aneurysmer. 32 patienter opererades akut därför att åderbräcket befarades spricka. Dödligheten hos dessa var så hög som 34 procent medan endast 7 procent dog i den större gruppen.

Fler äldre för varje år

F. statsrådet Karin Söder talade inför en världskonferens om åldrandefrågor, som FN anordnade i Wien. Antalet äldre människor i världen blir allt fler för varje år. Ökande livslängd och sjunkande födelsetal kan leda till att det år 2000 finns nästan 600 miljoner människor över sextio år mot 350 miljoner 1975. Det var deras situation som under de två veckorna diskuterades under konferensen.

Befolkningsutvecklingen, sade Karin Söder i sitt tal, kräver uppmärksamhet och stora insatser för att tillgodose de behov av trygghet, självständighet och omsorg som de äldre har rätt att få tillfredsställda. Omsorgerna om de äldre kommer att bli en av de viktigaste socialpolitiska uppgifterna under de närmaste årtiondena, med spännvidd över en rad samhällssektorer där en socialt präglad helhetssyn på samhällsplaneringen måste stå i fokus. Med en god samhällsplanering skapas samhällen där människors vägar korsas på ett na-

turligt sätt och där barn naturligt får ta del av de äldres erfarenhet. De äldre måste ges möjligheter att vara en resurs.

Den låga tillväxt i ekonomin som kännetecknar många länder är en utmaning för alla, inte minst social- och hälsovårdspolitiker. Kraven på social rättvisa måste stå i förgrunden. De äldres rätt till ekonomisk grundtrygghet får aldrig eftersättas.

För att en långsiktig planering skall bli meningsfull och en rättvis fördelning av de ekonomiska resurserna

skall bli möjlig krävs att världen omprövar sin politik för överlevnad. Världen rustar för fem miljoner kronor i minuten. Det är ett ofattbart slöseri i en värld som borde satsa allt som går att satsa på att mobilisera resurser för att minska gapet mellan rika och fattiga länder och mellan rika och fattiga människor. Nedrustning är nödvändig för att få en varaktig fred i världen. Då finns hopp om en trygg ålderdom för de gamla och en framtid för de unga.

Karin Söder uttryckte förhoppningen att FN-konferensen om åldrande skall bilda utgångspunkten för ökade satsningar på att lösa de problem som äldre människor kan ställas inför. Det måste i första hand bli på nationell nivå som åtgärder vidtas, sade hon, inte minst som de äldres situation skiljer sig från land till land. Det internationella samarbetet kan dock ge viktiga impulser till hur politiken på detta område skall utformas i FN:s medlemsstater.

Allmänna arvsfonden under 50 år

Allmänna arvsfonden tillkom i samband med att riksdagen år 1928 beslöt att arvsrätten, som dittills varit obegränsad inom slakten, skulle begränsas. Kusiner och mer avlägsna släktingar uteslöts från arvsrätt. Förslaget om en ny arvslag lades fram av en av liberaler och folkfrisinade sammansatt regering. Statsminister var C G Ekman och den för förslaget närmast ansvarige var dåvarande justitieministern, Johan C W Thyrén. Medel, som förut ärvts av de från arvsrätt uteslutna släktingarna, tillföll i stället allmänna arvsfonden. Från denna skulle bidrag beviljas till barns och ungdoms vård och fostran. År 1969 utvidgades ändamålet till att även gälla omsorg om handikappade.

Reglerna om arvsrätt vilade på en månghundraårig tradition och det var därför naturligt att förslaget blev föremål för delade meningar, vilket bl a kom till uttryck vid behandlingen av förslaget i riksdagen.

I en skrift om arvsfonden redogörs för de regler om arvsrätt, som gällt från äldsta tider fram till våra dagar, samt de motiv som legat till grund för förändringar, bl a varför gränsen för arvsrätt drogs just vid kusiner, de utomäktenskapliga barnens arvsrätt m m.

Arvsfondens inkomster ca en halv miljard

Fondens inkomster har bestått i dels arv som tillfallit fonden dels avkastningen av fonderade arvsmedel (numera fonderas en tiondel av de arvsmedel som flyter in varje år). Under 50 år har fonden i arv tillförts nära 400 milj kr. Avkastningen har uppgått till ca 94 milj kr. Fondens sammanlagda inkomster under nämnda år har således utgjort ca en halv miljard kronor. För en begränsad period (1974–1978) redovisas hur arvsbeloppen fördelar sig på dödsboen i grupper: under 50 000, > 100 000, 100 000–250 000 etc. För samma period anges fördelningen på de olika länen.

Utdelade bidrag ca 400 milj kr: huvudparten till barn och ungdom

Under 50-årsperioden har närmare 400 milj kr delats ut. De första åren gick större delen av bidragen till att bygga nya barnhem och barnkolonier eller att rusta upp de gamla. Vid denna tid dominerade den enskilda välgörenheten inom dessa områden. Enligt principerna för fonden får bidrag inte lämnas för ändamål som det åligger staten eller kommunerna att svara för. Bidragen har därför i många fall upphört när det allmänna tagit över an-

svaret för viss verksamhet, som skedde t ex med barnhemmen under 1940-talet och med förskolorna (dagem, barnträdgårdar och fritidshem) i mitten av 1970-talet.

De senaste åren har en stor del av arvsfondens inkomster avsett olika projekt för utveckling och försök bl a av förebyggande natur inom barna- och ungdomsvården. Bland dessa kan nämnas försök inom förskolan, barnens lekmiljö och leksaker, barn på sjukhus – leken läker, föräldrautbildning, undersökningar om utländska adoptivbarn, invandrarbarnen m m.

Bidrag till *omsorg om handikappade* har avsett rekreation och fritidsanläggningar. Vidare kan nämnas informationsverksamhet, riktad såväl till de handikappade själva som till personal som bistår handikappade, samt till allmänheten för att informera om olika handikapp. Många bidrag har avsett försöks- och utvecklingsverksamhet till hjälp för de handikappade. I stor utsträckning har denna gällt åtgärder för att bryta de handikappades isolering, ofta genom utveckling av tekniska hjälpmedel. Under senare år har mellan 20 och 30% av bidragen avsett omsorg om handikappade. Bidragen ur arvsfonden har varit av stor betydelse inom de här nämnda områdena och de har bl a främjat pionjärinsatser.

Beskrivningen av arvsfondens verksamhet ger också en uppfattning om de avsevärda förändringar som ägt rum – inte endast inom barna- och ungdomsvården och omsorgen om de handikappade – utan också inom samhällslivet i stort under den förhållandevis korta tidrymd som det här är fråga om. Arvsfondens historia är till betydande del social-politisk historia, vilket även belyses av ett rikhaltigt och intressant bildmaterial från olika delar av landet, såväl från äldre som nyare tid.

RHL-mötesstart i Helsingborg

Lokalföreningen för hjärt- och lungsjuka i Helsingborg med omnejd har nu upptagit sin verksamhet igen efter ett kortare sommaruppehåll. Första mötet för hösten var den 8/9 kanske inte så välbesökt som önskat var, men en del finns väl fortfarande på sina "sommarresidens" så det är väl en förklaring till det ringa deltagandet. Vi hoppas på samma stora uppslutning denna säsong som föregående.

Sen följde Hjärtats-Dag som för Helsingborgstrakten nu är en tradition, den gick av stapeln den 29/9 och besöktes däribland av förbundsordföranden Bo Martinsson samt Åke Magnusson från CO. Bo Martinsson talade om föreningens bildande och om hur långt vi kommit på den väg som vi kämpat för att förbättra för de människor som drabbades och drabbas av sjukdomen. Att vi har kommit långt på den väg som vi vill och som vi alla vet så kan det bli mycket bättre.

För vår fortsatta verksamhet har information stor betydelse och Hjärtats-Dag är just en sådan. Låt oss sträva efter att den blir en stor manifestation just för det vi strävar efter.

Åke Magnusson vidtog där Bo Martinsson avslutade med att tala om hur viktigt det är med friskvård. Det behöver inte vara några överdrivna sådana med t ex mer avancerade rörelser utan vanliga som promenader cykling samt en del "idrotter" som är lämpliga för en hjärt- och lungsjuk person. Man får ju en del förslag av lämpliga rörelser, när man lämnar ett sjukhus men vad ska man göra när man kommer hem?

Åke Magnusson påpekade också våra konvalescenthem som finns för de som behöver en tids rehabilitering för att komma tillbaka till en något så när normal levnad efter en sjukhusvistelse. Åke Magnusson talade också om att kurser ska startas för utbildning av ledare som ska kunna leda kurser om friskvård inom den egna föreningen. All upplysning om dessa kommer senare från förbundet och nu ser vi fram mot att det kan startas så fort som möjligt. Så hoppas vi inom föreningen här att vår verksamhet skall leda till en nära hundra procentig uppslutning över hela landet för kampen mot sjukdom och arbetslöshet. Väl mött i våra föreningar och på HJÄRTATS DAG!

Britt Andersson

**Rökfria
resor**

”Sorgligt att de svagaste drabbas av nedskärningar”

Hjärt- och lungsjukas organisation i Jönköpings län har drygt 1 300 medlemmar. Med oro upplever vi de försämringar och nedskärningar som görs på de sjukas och handikappades bekostnad. Sorgligt att de svagaste i samhället ska drabbas. Anna-Lisa Jardevåg från Värnamo och centralorganisationen tillhörde talarna på Hjärtats dag i Vetlanda, en samling i Withalaskolan med RHL-föreningen som arrangör.

Anna-Lisa Jardevåg angrep också förhållandet att många människor i arbetsför ålder förvägras gå ut i arbetslivet efter sin sjukdomstid:

– I stället tilldelas de sjukpension med följden att man känner sig onyttig i samhället, en parasit. Vi måste få makthavarna att tänka om. Samhället borde ju tjäna på att ge våra handikappade ett meningsfullt arbete och därmed få deras självförtroende att växa.

Bengt Dahlström, förbundsrepresentant för Hjärt- och lungsjuka undrade om handikappade kan lita på politikerna:

– Ingen grupp i det svenska samhället är så beroende av politiska avgöranden. Ändå begär vi inte några privilegier eller särskilda förmåner, bara att liksom alla andra kunna ta del av ALL gemenskap i samhället.

Dahlström pekade på att kommunerna har yttersta ansvaret för att alla får tillräckligt stöd och hjälp.

– Fast jag tror inte politikerna här vet att sex procent av invånarna är hjärt- eller lungsjuka.

– Just dessa handikapps osynlighet har tyvärr ofta medfört svårigheter att få färdtjänstlegitimation. Det är av yttersta vikt för oss att kommunalpolitikerna tar sitt ansvar, så alla, som inte kan åka kommunalt får tillgång till färdtjänst.

RHL-representanten nämnde flera

punkter som förbundet slåss mot. Ett är införandet av karensdagar i sjukförsäkringen.

– För många människor med korta och ofta återkommande sjuktillfällen kan detta medföra att de drabbas av inkomstförluster för hela 20–22 dagar. I pengar räknat 4 300 kronor för en medelinkomsttagare!

Vetlandaföreningens ordförande Kerstin Sjöström kunde hälsa ett 100-tal åhörare till Hjärtats dag – men beklagade att en del blivit utestängda.

– Skandal att Withalaskolans aula inte är handikappvänligare. Finns inte ens en hiss vilket stoppar alla rullstolsbundna, sa hon och hoppades att ”våra fäder” i kommunen vaknar upp.

På programmet denna afton stod även ett föredrag av dr Jan-Olof Johansson, Vetlanda. Han talade om hjärtat och hur man förebygger infarkter med friskvård. Vi påverkas av våra vardagsvanor, kost, motion, sömn, rökning, alkohol, stress, relationer, fritidssysselsättningar.

Jan-Olof Johansson nämnde ”riskfaktorer” för hjärtinfarkt:

– Högt blodtryck, rökning och höga blodfetter, är tre ”säkra” samband med infarkt. Dessutom påverkar ofta sockersjuka, stress, fysisk inaktivitet, fetma, psykosociala förhållanden. Mer tveksamt med alkohol, mjukt vatten, hög sänka eller högt blodvärde.

Det var en gång...

Det var en gång för längesen en pojke och en flicka – två rödhåriga ungdomar från Göteborg, som deltog i en socialpolitisk kurs på Bommersvik sensommaren 1950. De fick heta Kal och Ada. Minns ni? Nej, naturligtvis inte! Det är ju en hel evighet sedan, men ändå... någon minns säkert!

Tord Axelsson var där, Einar Hiller kom på besök, Kurt Kristiansson som ledde kursen, Kalle Molin, Jan Elving, Bertil Alvebris – vi som dansade en sommar. Alla var vi unga och förälskade. Minnena från den kursen är så ljuva och fina, så jag tors knappast ta i dem.

När Kal – alltså Bertil Hansson alias ”Rödtopp” och Ada – Elisabeth kom hem till Götet igen började båda jobba inom organisationen. Bertil tog hand om patientaffären på Renströmska sjukhuset. Sedermera blev han även patientföreningens ordförande. Ada – alltså undertecknad – började på Göteborgs Lungsjukas Centralförenings expedition och är kvar där än, men numera heter det Hjärt- och Lungsjukas Samorganisation i Göteborgs och Bohus län (HÄLSO).

Bertil blev sjukhusets allt i allo. Han skötte affären från tidig morgon till sena kväll. Han gick ärenden för patienterna, förmedlade studier, ordnade möten, fester och underhållning av olika slag. Kort sagt, han blev nästan en institution. Vi stod i telefonkontakt så gott som dagligen.

Den 31 augusti i år avgick Bertil med pension. Han hade ordnat en liten avskedsfestlighet, där han tackade patienter och personal för gott samarbete under de gångna åren. Hälso uppvaktade honom med blommor och present. Personalen på Renströmska sjukhuset med överläkare Erik Berglund i spetsen gjorde en uppvaktning för Bertil, som för honom nog kommer att bli ett minne för livet och Bertil Hansson har verkligen gjort sig förtjänt av de fina presenter han fick som tack för de trettioen och ett halvt år som han tjänat patienter och personal på Renströmska sjukhuset. Heder åt en sådan kille!

Elisabeth

Söderhamns lokalförening

av Hjärt- och Lungsjuka (RHL) höll sitt första möte för hösten i nya handikapplokalen ”Sämjan”. Mötesförhandlingarna upptog vanliga rutinärenden, bl a inval av en ny föreningsmedlem. Lizzie Enbom rapporterade om höstens kurser från ABF, där en cirkel i ämnet ”Efter hjärtinfarkt” tyckte passa RHL. Åtminstone en cirkel planeras starta efter nyår.

Rapport

Medverkat 82-09-18 vid Skaraborgsföreningens upptaktsmöte i Skara. Mötet hölls på Kråks Vårdshus med 80 medlemmar närvarande. Sten Johansson hälsade välkommen och introducerade programmet. Jag talade om aktuellt från förbundsverksamheten, rapporterade från förbundskongressen, nämnde om lungsjukvårdsprogrammet, friskvårdskampanjen och om möjligheterna att i Skaraborgs län utveckla föreningsverksamheten med lokalföreningar och medlemsvärvning. Mötet hade en god stämning och man åt gott och avslutade med dans.

Bror Ek

Hänt sen sist...

Tord Axelsson medverkade den 4 september vid Västerbottens CO:s Hjärtats Dag som hölls i Folkets Hus i Storuman. Arrangemanget hade samlat cirka 75 deltagare. CO hade ordnat med en buss som utgick från Umeå och samlade upp folk på olika platser till Storuman. I Folkets Hus var RHL:s affischutställning uppsatt och övrigt informationsmaterial fanns framlagt.

Sammankomsten öppnades av CO:s ordf Martin Andersson. Tord Axelsson talade om förbundet, uppbyggnad och målsättning samt aktuella arbetsuppgifter för vår organisation. Då man ej lyckats att få med någon läkare blev det god tid över för denna delen av information vilket gjorde att en återblick på RHL:s verksamhet och patientföreningarnas tillkomst hanns med. Vidare berördes i anförandet handikappolitiska frågor och situationen inom sektorerna vård och behandling, socialtjänst och arbetsmarknad, för de hjärt- och lungsjuka. HD i Storuman blev till ett brett upplagt informationsmöte där man även bjöd på underhållning samt servering av kaffe med dopp.

Möte hos Samhällsföretag

I början av september sammanträdde Samhällsföretags referensgrupp under ordförandeskap av Gerhard Larsson, rapporterar Tord Axelsson vidare. Samhällsföretag begär i sin petitaframställning anslag med 2 675 milj kr. Detta anslag beräknas räcka till att syssetsätta 25 500 arbetshandikappade. Syssetsättningen antas öka med 3 milj timmar, motsvarande 2 600 personer, varav 1 700 nyanställda, resten i form av ökad närvaro. Kapaciteten beräknas öka från 74% till 82%, försälvningsintäkterna med 15% = 380 milj. Bidragsbehovet från staten minskar från 135,9% till 128,2% av lönekostnaderna. Sammanlagt antalet anställda beräknas till 31 000 personer.

På fråga upplystes att företaget måste arbeta med att omdisponera platser mellan de regionala företagen. Vidare framfördes att företagsgruppen måste fortsätta med att redovisa resursanspråken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv för att få ökad förståelse för verksamheten.

Handikapprepresentanterna erinrade om sin uppfattning att företagens och verkstädernas produktion måste utformas med hänsyn till de enskilda

människornas förutsättningar och med långt större variation av arbetsutbudet än vad en ensidigt företagsekonomisk bedömning kan tänkas ge uttryck för.

Vidare redogjordes för planer för "personal- och företagsutveckling" och särskilda projekt för anställda att övergå till arbete på den reguljära arbetsmarknaden, riktlinjer för sociala stödåtgärder samt inom företagshälsovården.

Styrelsesammanträde i HCK

Bengt Dahlström har deltagit i styrelsesammanträde med HCK den 7 sept 1982 i Folksamhuset, ca 30 personer. Rolf Utberg rapporterade om regeringsuppvaktingen hos Socialdepartementet och Kommunikationsdepartementet samt Landstingsförbundets ledning, som hade varit mycket positiva. Ingen höjning av vårdavgiften under 1983 hade Kurt Ward utlovat. Beträffande beredningsgruppens handikappprogram meddelade Rolf Utberg att detta är mycket väl förankrat i handikappråden.

Fördelningen av resterande del av statsanslaget på kr 3 817 000 diskuteras. Efter diskussion godkändes fördelningsförslaget, vilket för vår del ger ytterligare 16 000 kr. Bengt Lindqvist betonade att man måste pressa på ytterligare för att få mer pengar nästa år samt att fördelningsfrågan löses.

Styrelseinternatet den 8-9 nov 1982 presenterades av Folke Eriksson, som framhöll att utöver styrelseledamöter skall förbunden få sända ytterligare medarbetare. Styrelsen godkände förslaget att ha styrelseinternatet på Finlandsbåten.

Efter diskussion beslöt styrelsen att HCK får ta ut 5% för administrationskostnader för KP till läns- och kommunikationskommittéerna från jan 1983. Totalt handlar detta om ca 20 000 kr per år.

Folke Eriksson meddelade att ca 300 deltagare hade samlats till demonstrationen inför HCK:s 40-årsjubileum och att de sammanlagda gåvorna uppgick till ca 300 000:- till HCK.

Kristina Söderling meddelade att en rad sparåtgärder skall vidtagas på HCK:s kansli. Bl a anställs en lönebidragsanställd städare i stället för en städfirma, man trycker allting själv numera, man köper in billig papper i stort antal, man fakturerar snabbare och man har skaffat en ordbehand-

lingsutrustning. Man räknar med att ekonomin för året skall gå ihop.

Rolf Utberg rapporterade om den föreslagna lunchklubben den 1 och 15 i månaden för kanslipersonal från förbunden. Rapporten godkändes.

Håkan Ceder rapporterade om att HCK:s rådsledamöter skall inbjudas till överläggningar den 23-24 nov 1982 i Stockholmsområdet. Kostnaderna för resor, måltider och logi betalas av resp förbund.

Rolf Utberg rapporterade om HNR:s symposium i Borås som kommer att äga rum den 17-19 nov 1982 om arbetsmarknadsfrågor och bad förbunden anmäla representanter.

Utberg rapporterade vidare om av AU utsedda representanter i olika organ.

Nordiskt trafiksäkerhetsråd

Jan Hagberg, ordförande i Trafiksäkerhetsverkets arbetsgrupp för handikappfrågor informerade om det nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTÅ) 1983, där man bl a gjort en spelfilm på 10 minuter om de ungas problem i trafiken som kommer att visas i TV. Dessutom har man gjort fyra st TV-spots: en angående motorcykel kontra bil, en om alkohol, en om cykel och en om barnet. Dessa skall visas i de nordiska länderna med text och dubbning och en rad aktiviteter kommer att genomföras 1983 tillsammans med NTF och Rikspolisstyrelsen samt andra organisationer. En upptaktskonferans planeras i början av januari 1983 för att skapa så mycket publicitet som möjligt. Kampanjen i de nordiska länderna går ut på att öka trafiksäkerheten i dessa länder. En ny logotype har tagits fram för att användas under det Nordiska Trafik Året 1983, rapporterar Bengt.

Utöver NTÅ 1983 skall TSV ge ut information till såväl handikappade som icke handikappade. 1983 satsar man på äldre trafikanter, där många handikappade finns. Information kommer också att gå ut till ungdomarna som ofta är oskyddade i trafiken. Man satsar även på bilens inre säkerhet med säkerhetsbälten både fram och bak. TSV har fått minskade anslag, vilket också drabbar TSV:s information.

Inga-Maj Jonsson, NTF, meddelade att dess verksamhet omfattar alla trafikanter, även handikappade. NTF utbildar instruktörer och informatörer som

går ut och informerar i skolor m m. Man har även studiecirklar i trafik-kunskap. En kampanj om cykeln kommer att genomföras under 1983. Reflexer kommer att säljas via ICA-affärer för att få folk att bära reflexer. NTF samarbetar mycket med TSV.

TSV har utbildat ett 80-tal handikappinformatörer som kan hjälpa handikappade med motordrivna hjälpmedel, elrullstolar, bilar osv samt lära ut trafik-kunskap och få träna med fordonet.

Jan Hagberg berättade att på nordisk nivå pågår ett nytt experiment för synskadade att ta sig över övergångsställen.

Tipspromenad i Landskrona

Rapport Hjärtats Dag i Landskrona föregicks av en tipspromenad med frågor som hade anknytning till RHL och vårt friskvårdsprogram.

Överläkare Bengt W. Johansson informerade om vikten av en väl fungerande patientinformation och menade att det nya movisionsprogrammet "Efter Hjärtinfarkt" är ett fint komplement till den skriftliga informationen som hjärtpatienterna i regel erhåller på sjukhusen. Movisionsprogrammet visades därefter.

Åke Magnusson talade om RHL:s Friskvårdsprogram och den kampanj som inleddes den 15.9 och fortgår till 15.3.83. Utbildningen av motionsledare för våra hjärträningsgrupper i lokalföreningarnas regi är ytterligare ett steg för att förbättra eftervården av flertalet infarktpatienter. 2 träningsgrupper kommer till stånd i Landskrona, som hade 2 ledare med på utbildningen av motionsledare.

Friskvårdsaffischer, dekaleringar och märken pryddes lokalen och rönste stor uppmärksamhet. Särskilt brevmärkena har stor åtgång.

Konferens i Norge

Bo Månsson rapportera om Nordiske Hjärte- og Lungesykes konferens, som öppnades av Erik Als från Danmark, då ordföranden Børge Nielsen inte var närvarande.

Landsforeningen for Hjärte- och Lungesykes ordförande Ragnvald Frostad hälsade alla välkomna till Hadeland och till Norge.

Representanter från de nordiska ländernas hälso- och sjukvårdsmyndigheter höll sedan anföranden kring temat: "Den aktuella situationen i de nordiska ländernas hälso- och sjuk-

Träff i Sälen

Kopparbergs läns landsting har upplåtit Sälen Högfjällshotell under en vecka för RHL:s lokalföreningar i W-län.

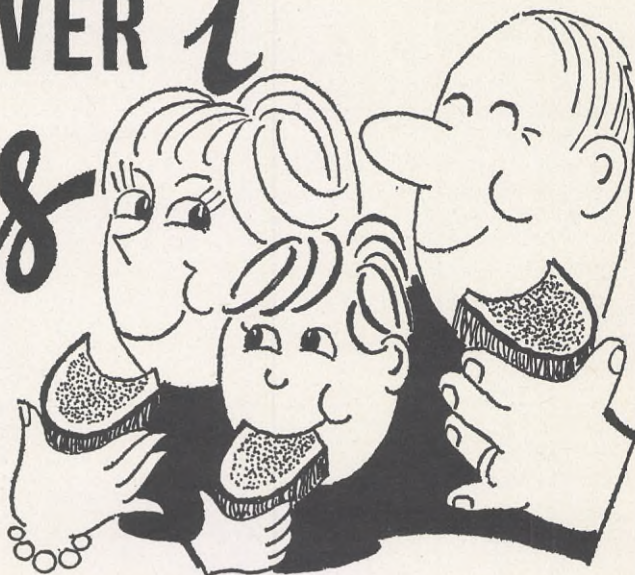
150 RHL:are fanns på plats och aktiverades under veckan av ett program som lade tyngdpunkten på friskvården, skriver Tonie Andersson som talade om handikappolitiska och vårdpolitiska frågor och vikten av starka aktiva lokalföreningar, som i kommunerna förmår driva dessa frågor. Dessutom om studier och RHL:s kurser.

vård. En orientering om hälso- och sjukvårdens uppbyggnad och finansiering och vilka problem som är de mest framträdande för närvarande."

Från Norge kom Ass överläkare Torstein Hovik, Helsedirektoratet, från Danmark kontorschef Henning Langvad, Sundhedsstyrelsen, från Sverige dep sekr Birgitta Bratthall, soc dep och från Finland verksamhetsledare Esko Hänninen, Lungskadeförbundet.

Forts sid 21

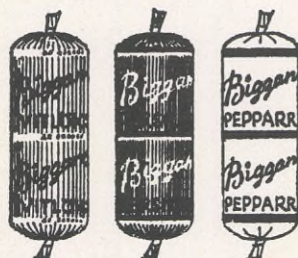
PRICKEN ÖVER I Biggans

BOCKLING som PASTEJ

SMÖR med AROM

VITLÖK
PERSILJA
PEPPARROT
GRÖNPEPPAR

JU BÄTTRE PRIMÄRVÅRD

desto större resurser till specialisterna

En väl utbyggd primärvård minskar behovet av sjukhusbesök. Det visar en undersökning som pågått i ett och ett halvt år vid Matteus vårdcentral i Stockholm.

— Men dessvärre syns inte de här åtagandena i statistiken, eftersom sjukhusen kompenserat sig med att ta in "nya" patienter. Det säger projektledare Göran Sjönell i en intervju i tidningen *Socialnytt* 7/82. En väl utbyggd primärvård skulle således inte minska de totala samhällskostnaderna, men det är viktigt att omfördela resurserna. Vi har inte råd att inte ha råd med primärvård.

Det var Stockholms läns landsting som öppnade Matteus vårdcentral för ett projekt som skulle utvärdera om och hur primärvården kunde avlasta sjukhusen i området. Försöksverksamheten började den 1 mars 1980 och pågick fram till 1 juli i år.

Matteus vårdcentral ligger inrymd i Hamburgerbryggeriets gamla lokaler i Stockholm.

Församlingen har 22 000 invånare, en tredjedel av dessa är pensionärer. Men i takt med att området saneras flyttar allt fler småbarnsfamiljer in. Hälften av de yrkesverksamma är tjänstemän.

Området har mycket god tillgång på sjukhus. Inom en gångavståndsradie på 10–25 minuter finns inte mindre än fyra stora sjukhus. 85 procent av befolkningen utnyttjar någon gång under året sjukhusen eller annan läkarevård.

Vårdcentralen är uppbyggd enligt kontinuitetsutredningens förslag, dvs med ett team bestående av läkare och två sköterskor per 3 000 invånare (dessutom 2 hemsjukvårdare). Det innebär att Matteusområdet har sju och ett halvt vårdlag.

Till verksamheten hör också barnavårdscentral och hemsjukvård. Den senare verksamheten har för närvarande 120 personer inskrivna. Distriktsköterskorna och hemsjukvården har öppet också under helger och ger då service åt hela Vasastan.

Hur har Matteusborna ändrat sina "läkarvanor"?

Färre sjukbesök

För att överhuvudtaget kunna göra en jämförelse med hur förhållandena var tidigare har Göran Sjönell intervjuat alla patienter som är födda dag 1 och 2

i varje månad och som utnyttjat vårdapparaten under ett och ett halvt år 1977 och -78 respektive 1980 och -81.

Det visar sig då att församlingsborna har minskat samtliga besök både polikliniskt och akut på samtliga sjukhus. Minskningen är så stor som 31,5 procent eller 12 180 besök. Men det är inte enbart sjukhusbesöken som har minskat. Man har utnyttjat "de röda bilarna", jourläkarna i mindre utsträckning, minus 24 procent. Det visar sig också att patienterna har gjort färre besök också hos företagsläkaren.

— Jag tror inte att landstingens totala kostnader för sjukvården minskar, säger Sjönell. Vad som behövs är en omfördelning från sjukhusen till primärvården. Som det ser ut idag går 86 procent av resurserna till sjukhusen, fem procent går till administration och de resterande nio procenten hamnar hos primärvården.

— Jag anser att primärvården bara skulle behöva få fuffiga fem procent utöver dagens tilldelning och allt skulle fungera mycket bra. Det här är dessutom siffror som landstinget här i Stockholms län har tagit fram, så...

Men det finns ett basalt behov som måste tillgodoses på ett sjukhus, anser Göran Sjönell, som brutna armar, infarkter osv. Av alla besök vid Matteus vårdcentral skickades till exempel under den undersökta 18 månadersperioden nio procent av fallen vidare till sjukhus, varav två procent akut.

Under den undersökta 18-månadersperioden har Matteus vårdcentral "sparat" nästan en miljon kronor åt Stockholms läns landsting. Så mycket mera skulle vården ha kostat om den bedrivits vid sjukhus i stället för vid vårdcentralen. Dessvärre syns inte de här åtagandena i statistiken, eftersom sjukhusen kompenserat sig med att ta in "nya" patienter.

Göran Sjönell:

— Trots att Matteus vårdcentral öppnat minskade inte antalet besök till Sabbatsbergs medicinpoliklinik. Men när vi tittade närmare på vilka som besökte kliniken så visade det sig att Matteusborna hade minskat sina besök med 27 procent, men samtidigt hade människor från en angränsande församling ökat sin konsumtion med 24 procent!

Det synliga hjärtmärket

Du som är hjärtsjuk, skaffa dej det nya hjärtmärket som bärs synligt. Då känner du dej tryggare i vardagliga livet. Och du kan få hjälp av allmänheten i de olika situationer som kan uppstå. Du gör dej själv en tjänst genom att bära detta märke. Det kostar 10 kr + porto och kan rekvireras från Centralorganisationen för hjärt- och lungsjuka i Värmlands län c/o Helge Nilsson, Kyrkogatan 10 A 671 00 Arvika. Tel 0570/193 13.

RHL INFORMATION

Hjärt- och lungsjuka satsar på friskvård

En onsdagskväll samlades ett hundratal personer i Folkets hus, pelarsalen, i Falun för att ta del av informationer på riks- och lokalnivå för hjärt- och lungsjuka. Arrangör var faluföreningen av Hjärt- och lungsjuka.

Ordförande Thora Stohr hälsade välkommen och överlämnade "komfram-och-säg-jobbet" till Bengt Hedström, ordförande för länets HCK. Kvällens gäster – Bo Månsson, konsulent från Riksförbundet och Allan Andersson, patientombudsman i landstingets förtroendenämnd – informerade om senaste nytt inom sjukvården.

RHL (Riksförbundet av Hjärt- och Lungsjuka) är en del av den svenska handikapprörelsen.

Ny lag

Första januari i år tillkom en ny lag. Socialtjänstlagen (SOL). Därmed försvann socialhjälpslagen, barnavårdslagen och nykterhetslagen. Första paragrafen den s k portalparagrafen lyder: "Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor och
- aktiva deltagande i samhällslivet."

Kommunen

Bo Månsson, fortsatte sitt anförande och påpekade att kommunen var ytterst ansvarig för att alla som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.

Många hjärt- och lungsjuka har svårigheter att röra sig och de problemen bör om möjligt lösas. Lokala föreningar i samråd med kommunen kan också bedriva en uppsökande verksamhet. I regel är de drabbade betydligt fler än de som söker hjälp. Det är några av de synpunkter och önskemål som HCK vill förverkliga.

Undersökning

Till Hjärtats dag i Falun anlände fyra sjuksköterskor som vill vidareutbilda

sig inom medicinsk och kirurgisk sjukvård. De gör en enkätundersökning om hur människor med hjärtinfarkt får information om rökning under sjukhusvistelsen. Om de slutar eller minskar ner rökningen.

De fyra var Iréne Friberg, långvården, Rättvik och Gunilla Dahllöv, långvården i Falun, Monika Sundberg, akuten, Falun och Eva-Britt Carlsson, Tallmogården.

Friskvård

Datumet för Hjärtats dag i Falun pas-

sade in för starten av RHL:s friskvårdsskampanj – nämligen 15 september 1982. Föreningarna kommer att få information om lämpliga rörelser för hjärtinfarktspatienter. Gymnastik, dans och andra träningsmoment inte allt för ansträngande första tiden. Det gäller att de drabbade snarast skall återinpassas i arbetslivet.

Riksförbundets tidning Status kommer att från början av 1984 skickas till alla medlemmar i förbundet. Tidigare har prenumeration hos lokalföreningarna varit enda chansen att erhålla tidningen.

Arrangemangets underhållning sköttes av Rune Halvarsson, Bjursås och Bertil Larsson, Korsnäs. Bjursåsfolkorna sjöng bl a visor av Bellman.

Ordföranden i Hjärt- och lungsjukas förening i Falun, Thora Stohr, t v och konsulent Bo Månsson från riksförbundet, Stockholm, tackade varandra för bra samarbete och en lyckad sammankomst.

Praktisk hjärtränning sprids runtom i Skåne

En hjärtinfarkt behöver inte betyda slutet på ett aktivt liv!

Det kan i stället göra att tidigare fysiskt inaktiva blir betydligt konditionsstarkare än före infarkten.

Detta upptäckte Hjärt- och lungsjukas förening i Malmö (RHL) för flera år sen. Ja, läs gärna ordföranden Tore Leijon i nämnda förening, skriver Bengt G. Larsson i Arbetet.

Hjärtränning

I början på 1981 berättade jag om deras verksamhet och intresset för fysisk träning av hjärtsjuka väcktes då till liv på flera platser.

Men allt tar som bekant tid. Nu ser det emellertid ut som om Malmöns förnämliga program får spridning. I första hand i Skåne, som utsetts till försöksområde.

Med start i fredagskväll och avslutning på söndagen anordnade nämligen Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

tillsammans med ABF, Korpen samt Tomelilla folkhögskola en kurs på Backagården för blivande ledare.

Entusiastiska

Femton personer, företrädesvis unga kvinnor, utan anknytning till hjärt- eller lungsjuka, mötte upp med stor entusiasm, berättar Tore Leijon.

— Vi inledde med presentation av RHL, ABF och Korpen för att ge lämplig bakgrund om respektive organisationer. På lördagen började de teoretiska och praktiska övningarna. Sjukgymnast Helen Helgesson, Lund och läkaren Sten Juul-Müller, Malmö, fungerade som lärare.

— Dessa pumpade våra ledare fulla med kunskaper och gjorde det på ett sådant sätt, att de kunde smälta dessa. Redan på söndagen väntade examen i form av praktisk tillämpning. Åtta mannar från Malmö, som under några år deltagit i vår hjärtränning, ställde sig till förfogande.

— Jag är mycket imponerad av deltagarnas kunskaper och intresse. Därför ser jag med förväntan fram mot den verksamhet, som beräknas starta i Klippan, Ängelholm, Höganäs Kristianstad, Trelleborg, Landskrona och Eslöv. Här står folk i kö för vår träning.

— På sikt är det alltså meningen att hela landet ska komma in i bilden. I Malmö har vi i alla fall bevisat, att denna träning är oerhört nyttig.

— Dels kommer den infarkt-drabbade snabbare tillbaka i arbetslivet, dels uppnår vederbörande stabilare psyke av att veta sin kapacitet. Jag överdriver inte när jag påstår, att en hel del blir starkare efter infarkten, säger Tore Leijon.

Själv har Tore Leijon, 57 år, varit engagerad i RHL sedan han i ungdomsåren fick en fläck på ena lungan, han blev fort frisk, men har av tacksamhet för det fortsatt att hjälpa drabbade medmänniskor.

Friskvård till tusen

Omkring tusentalet besökare kunde föreningslivet i Åkersberga räkna in när det arrangerade Friskvårdens Dag i Hacksta. Evenemanget gynnades dessutom av ett strålände väder och gemytet gick som en löpeld utmed det drygt 2 km långa "utställningsområdet".

Friskvårdens Dag, som arrangerades första gången förra året, har uppenbarligen kommit till Åkersberga för att stanna.

Samtidigt som evenemanget ger besökarna tillfälle att komma ut och röra på sig i naturen, är det ett utmärkt tillfälle för föreningarna att visa upp sin verksamhet.

Ett 30-tal föreningar fanns representerade vid gårdagens evenemang: IFK Österåker, Åkersberga Finska Förening, Roslagsbälgarna, Hacksta Kammarkör, Vaxholms Jaktvårdskrets, Intresseföreningen för allergiska barn, Hjärt- och lungsjukas lokalsektion, Österåkers Brukshundklubb, Skånska Ryttare och Åkersberga Flygklubb för att nämna några och samtidigt visa på bredden i arrangemanget.

Steral luftrenare lindrar hö(st)snuvan

Det är just nu Du som allergiker eller astmatiker behöver luftrenaren STERAL. Den renar luften effektivt från pollen, sot, damm, tobaksrök, bakterier, djurepitel, mikroorganismer m.m. Posta kupongen så får Du broschyr och prislista över STERAL luftrenare samt uppgifter om hur Du kan köpa eller hyra någon av de fyra storlekarna.

WICUM AB

776 02 Vikmanshyttan Telefon 0225-303 00

JÄ TACK, JAG VILL VETA MER
OM STERAL LUFTRENARE

FRANKERAS
EJ WICUM
BETALAR
PORTOT

Namn

Adress

Postnr/ Adress

Telefon

WICUM AB

SVARSPOST

Kundnr 17181009

776 02 Vikmanshyttan

Elin Södergren, Kalmar, tidigare presenterad för läsarna i Status 1/82, och Bengt Dahlström medverkade vid ett framgångsrikt möte i Kalmar.

"Friskvårda" temat vid årets "Hjärtats dag"

"Hjärtats dag" har blivit en uppskattad återkommande tradition för medlemmar i Värnamo lokalförening inom RHL (Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka). En söndag samlades närmare 130 personer i Cupolen, Folkets Hus. Årets tema "Friskvårda" gick som en röd tråd genom det uppskattade programmet.

Värnamo har med sina 318 medlemmar, en av de livaktigaste RHL-föreningarna i landet. Nils-Olof Westberg från Riksförbundet i Stockholm fungerade som konferencier och han hade många varma ord att säga om värnamoföreningens aktiviteter.

På programmet stod sång av Monica Claesson ackompanjerad av Agne Elmtoft från Rydaholm. Finnvedens Dragspelsklubb underhöll också innan dagens huvudgäst, lungläkare Laszlo Maroti, höll ett intressant föredrag.

Nils-Olof Westberg berättade att man i år försöker aktivera medlemmarna i en lekfull tävling i friskvårdens tecken. Tipspromenader, cykelbingo och andra fysiska aktiviteter samlar poäng för varje lokalförening som tävlar med landets övriga. Störst poängskörd ges dock om en medlem slutat röka under denna kampanj.

– För rökningen är den verkligen stora boven för hjärtinfarkter och lungcancer, menade Westberg.

Hjärtinfarkter skördade 45 000 offer i Sverige förra året. I Westbergs föredrag som avslutade "Hjärtats dag" pratades om det "osynliga handikappets speciella problem" och om politikernas ovilja att närmare sätta sig in i dessa frågor.

En riktig hjärtesak

Kalmar hjärt- och lungsjukas förening har anordnat Hjärtats Dag i Kalmar Folkets Park.

Inledningsvis framträdde "Våffeljetnet" från Kalmar och bjöd på uppskattad underhållning.

Därefter var det Bengt Dahlströms, från Riksförbundet, tur att tala. Han kallade sitt anförande "Kan vi lita på våra politiker". Han betonade att få grupper i det svenska samhället är så beroende av politikerna och deras beslut som de handikappade. I fyra decennier har vi slagits mot politiker. Det gäller att inte ge upp. Vi ska fortsätta kampen för vår sak också under 80-talet avslutade Bengt sitt uppskattade anförande.

Om Rökningens effekter på hjärta och lungor talade Dr Finn Landgren, Kalmar lasarett, initierat och medryckande. Vem vet om inte ickerökarnas antal ökade efter det livligt applåderade föredraget.

Så var det dags för underhållning igen. Det var "Tossingarna" från Öland, välkända från bl a TV-framträdande, som drog igång med ett verkligt förnämligt program. De blev också välförtjänt hyllade med hjärtliga applåder.

Uppskattad konferencie var Oskar Fransson, som varit med i föreningen alltsedan starten 1941. Han uppmanade alla föräldrar till hjärt- och lungsjuka barn att bli medlemmar, så att vi gemensamt kan förbättra situationen också för dem. Idag är det tyvärr alltför få som söker sig till föreningen i Kalmar.

Under en kaffepaus demonstrerades en fin utställning, som kommittén hade anordnat. Speciellt intresse tilldrog sin expon "Ludde får hjärtinfarkt" som framställts av föreningen Hjärt- och Lungsjuka i Växjö. Här kan man följa Ludde från den akuta hjärtinfarkten – som blev en vändpunkt i hans liv – till intensivvård, konvalescenttid, eftervård och omskolning. En saklig och överskådlig information om ett sjukdomsförlopp och dess följder, som fyller ett stort behov, när det gäller att sprida kunskap om ett DOLT HANDIKAPP.

Thage Renevall

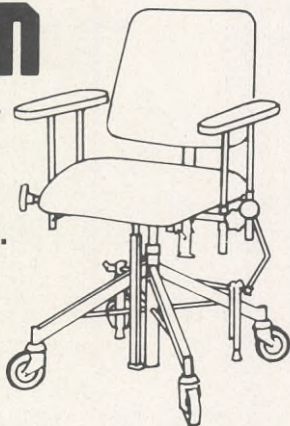
Alvesta

Hjärt- och lungsjukas förening i Alvesta hade ett upptaktsmöte i Grönkulaskolan. Mötet besöktes av 70-talet medlemmar. Distriktets studieorganisator Inez Åqvist, Älmhult, samt föreningens egen studieorganisator, Märta Nilsson, presenterade höstens studieämnen. Därefter följde ett mycket gemytligt samkväm.

realstolen

Den svenska kvalitetsstolen som är ett helt system, där behoven bestämmer utförandet.

mercado rehab

Valhallavägen 102, Box 16348,
103 26 Stockholm. Telefon: 08-67 39 39, 08-67 01 35

Sunds Herrgård, en förnämlig kursgård

För tredje året i följd hade centralorganisationen i Jönköpings län gjort en sammandragning av alla lokalföreningar i länet inför höstens verksamhet, och det blev ett upptaktsmöte som gav oss alla en injektion till kraft och inspiration inför höstens aktiviteter.

Solen lyste från en molnfri himmel söndagen den 5 september 1982 och var som spikad för en lyckad höstutflykt. Målet var i år Sunds Herrgård som är belägen på det småländska höglandet mellan Jönköping och Eksjö, vid den vackra sjön Nätaren. En vackrare och mer praktisk kursgård lär vara svår att finna.

CO-styrelsen hade gjort fin reklam för träffen och blev vad deltagarantalet beträffar bönhörda över förväntan. När alla bilar och de stora fullsatta bussarna anlät, kunde COs ordförande, Gösta Enström, räkna in 291 förväntansfulla medlemmar från sju lokalföreningar i Jönköpings län, som han hälsade välkomna från herrgårds-trappa. Icke minst välkommen var vår konsulent Bo Månsson från riksförbundet, och musik- och sångparet Monica och Agne från Värnamo, som vid lämplig tid och tillfälle visade prov på vad dragspel, gitarr och god röst kan åstadkomma.

Sedan vi bekantat oss närmare med varandra, kursgården, och den vackra omgivningen, serverades det kända svenska smörgåsbordet som mest liknade det omskrivna julbordet. Att det uppskattades behöver icke tilläggas.

För att smälta maten hade en tipsrunda ordnats och lottförsäljarna fick sin chans med de sista RHL-lotterna. Det härliga höstvädret och den goda stämningen gjorde rent hus i tombola och lotteriringar.

När vi bänkat oss vid sjöstranden redovisade vår förbundskamrat Bo Månsson förbundets arbete och planer för den närmaste framtiden, bl a för ett planerat friskvårdsprogram.

Han nämnde också de nya lagarna på handikappområdet, bland annat Hälso- och sjukvårdslagen som träder i kraft 1 januari 1983. Den lagen tvingar landsting och kommuner att samarbeta med de handikappade.

Han erinrade om valet den 19 september, hur viktigt det är att vi väljer sådana politiker som har förståelse och är villiga att arbeta för de handikappade, som i dessa sparsamhetens tider blir mer utsatta än andra. I Jönköpings län med ca 300 000 invånare finns det statistiskt sett 18 000 hjärt- eller lungsjuka, som har rätt att ställa krav om vård. Fråga politikerna vad de anser!

Till sist berörde Bosse något om årets kongress i Uppsala, där många viktiga beslut fattades. Han nämnde bland annat att vår "Avisa" Status blir medlemstidning från och med 1984.

Innan Bo lämnade talarstolar ville han ifrågasätta om det tidigare i förbundets historia varit så många medlemmar samlade på en gång. Han önskade oss lycka till med våra lokalföreningar liksom med centralorganisationen, hösten och vinterns föreningsverksamhet, studieverksamhet och andra aktiviteter.

COs studieorganisatör Erik Vith gav avslutningsvis en appell inför höstens studieverksamhet.

Dagen gick alldeles för fort, tack vare en nådig försyn som ordnat en så varm och solig höstdag för vårt upptaktsmöte på Sunds herrgård i Småland. Så var det dags till tack och farväl och vi vände kylarna mot våra respektive hemorter, en upplevelse rikare.

Gustav Englund

HÄNT SEN SIST Forts fr sid 15

Varje anförande efterföljdes av en stunds diskussion.

Dagen efter höll Stein Larsen, Norge, Ilpo Vilkkumaa, Finland, Bo Månsson, Sverige och Erik Petersen, Danmark, inledningsanföranden kring temat "Organisationens värdering av situationen inom hälso- och sjukvården i det egna landet". Efter varje anförande gavs tillfälle att ställa frågor.

Eftermiddagen ägnades åt grupparbete kring tre frågeställningar 1) Situationen och utvecklingen i distrikts/primärsjukvården 2) Situationen och utvecklingen inom institutionssjukvården och 3) Problem med finansieringen av hälso- och sjukvården, speciellt med tanke på patientavgifter.

Det hölls föredrag av med dr Arve Lönnum "Vad kostar sjukdomarna" och av forskaren Hans Th Waaler "Vilken roll spelar hälso- och sjukvården i ett lands ekonomi?"

Efter anförandena gavs tillfälle att ställa frågor och diskutera. På eftermiddagen besökte vi LHL:s nya planerade kurscenter Ärnas Gärd. Konferensen avslutades med en redovisning av grupparbetet och en avslutande diskussion

Första höstmötet

Drygt 50-tal medlemmar i Lokalföreningen för Hjärt- och Lungsjuka hade i söndags sitt första möte för hösten. Ordförande kunde hälsa 17 nya medlemmar välkomna.

Rapport lämnades från kongressen i Uppsala, som var mycket intressant och där Bror Rexed var huvudtalare. Hans anförande rörde sig givetvis om sjukvårdsfrågor.

Ordförande lämnade även rapport från upptaktsmötet på Sunds pensionat och från Hjärtats Dag i Värnamo.

Martin Bod ledde allsång och han sjöng även en solosång i samband med parentationen över bortgångna medlemmar.

Hjärt- och lungsjuka:

Startar friskvårdskampanj

Det där med friskvård börjar bli ett begrepp! Inom Linde och Nora lokalförening för Hjärt- och Lungsjuka kommer man med allvar att ägna stor tid åt att få medlemmarna, anhöriga och allmänheten intresserade. — Vi ska starta en kampanj säger ordföranden Sven Åkesson som också kan berätta om att föreningen både haft en höstutfärd samt redan hunnit avverka ett möte.

De hjärt- och lungsjuka kan vara med att efter sjukdom friskvårda på många olika sätt menar Åkesson. Vi ska lära oss hur vi ska leva för att få ett friskare liv. Det blir en utställning om Friskvård på Biblioteket 6—10 december.

Föreningen har under september

Handikappdag

Hjärtsjukdomar — det dolda handikappet, det talades det en hel del om på Hjärtats dag i Piteå på tisdagen.

— Vårt arbete går mest ut på, förutom att vi håller kontakt med varandra, att hålla kontakt med politiker och att hjälpa våra medlemmar med de problem de kan ha exempelvis med bostäder, berättar Klas Sandberg, ordförande i hjärt- och lungsjukas förening i Piteå.

I riksförbundet ingår också föräldraföreningen för hjärt- och lungsjuka barn. Ingrid Ahrnquist, Piteå, är kontaktombud i Norrbotten, men hon upplever det vara svårt att komma i kontakt med dessa föräldrar.

— Vi vet att det finns många barn i länet med hjärtsjukdomar, som föräldrar är det väldigt jobbigt och man behöver det stöd som en förening kan ge, säger hon.

— Men trots att vi försökt att få kontakt med föräldrarna till hjärtsjuka barn så har vi ännu inte fått igång någon förening, tyvärr säger Ingrid Ahrnquist.

På hjärtats dag hade ett 50-tal åhörare kommit för en stunds samvaro och information om hjärtsjukdomar, fysisk träning och allmän friskvård.

Surströmmingsfest

Till Kalix hjärt- och lungsjukas förenings surströmmingsfest kom 245 personer, varav ett 80-tal var våra inbjudna kamrater från Luleå.

När man såg de tomma faten, kunde man förstå att gästerna tyckt om anrättningen.

Under kvällen berättades historier och allsång förekom under ledning av Thores trio, som även svarade för musiken till en stunds dans.

haft en resa runt Siljan i samarbete med Åkerstrands. Färden företogs en lördag och medlemmar från Guldsmedshyttan-Storå anslöt sig. I Borlänge blev det kaffe med smörgås. Sedan bar det iväg till Leksand där väveri besöktes samt därefter till ställen där Dalahästen samt korgar tillverkas. Lunch intogs på Dalecarlia. Nästa anhalt blev Sollerön med besök i hemslöjdsaffär. Hos Buffins Anna vankades kaffe med goda kakor. Särskilt munkarna var fina!

Komnästräff med hjärt- och lungsjuka

Hjärt- och Lungsjukas förening inbjöd till träff i Komnäs. En heldag med underhållning, lekar, spel och tävlingar. Från skilda håll mötte man upp. Festen började vid 13-tiden och pågick i sex timmar.

Sång- och musikergruppen Kompisarna underhöll och efter surströmmingsmåltiden i Komnäsgråden följde lekar och tävlingar. Helge Stoltz hälsade välkommen till sommarhemmet i Komnäs. Ett 65-tal medlemmar roade sig och det var glad stämning. Ute

— Vi återkom till Lindesberg vid 21-tiden. Då tackade vi Jan och Lilian för en trevlig och väl genomförd resa.

Höstmöte

Till höstmötet på Stadshotellet Lindesberg hade 65-talet medlemmar infunnit sig. Hovsta-Holger spelade och ledde allsång. Lage Fogelberg visade fina bilder på blommor etc ett uppskattat inslag.

Under mötet framkom rapport från referensgruppen. 3 000 lotter skulle säljas på marknaderna. Av Status Julnr rekvireras 700 ex. Från Folksam förelåg meddelande ang olycksfallsförsäkringen. Föreningens motion på kongressen blev antagen. Det innebär att alla RHL-medlemmar är försäkrade. Lucia firas den 10 dec. En resa runt Fryken-sjöarna företas till våren.

Föreningens kassör Edith Karlsson hade ordnat ett lotteri och blev avtackad av ordföranden. I programmet under en trevlig afton ingick också servering av kaffe och smörgås.

fanns olika stationer med spel och de som uppnådde högsta poäng sammanlagt fick priser. Arrangemanget klaffade fint.

Sven Olof Löqvist, Kjell Åke Löqvist och Erling Sjöberg samordnade det hela.

Värdinna var Dagmar Löqvist och till hjälp hade hon Maj-Britt Sahlén, Dagny Norberg och Sara Gidlund. Kompisarna spelade många låtar den här söndagen i Komnäs och till dansen på gräsmattan var det också musik av Kompisarna. Flera fick skjuts fram och åter. Med på träffen var bl a medlemmar från Gideå, Husum och andra platser i Nolaskogsbygden.

Å. J.

Nils-Olof Westberg var konferencier under den välbesökta Hjärtats Dag i Värnamo. Här välkomnar han lungläkare Laszlo Maroti från Jönköping.

Friskvård

I diskussionen efter ett anförande på Hjärtats dag i Landskrona för två år sedan föreslog jag att de olika föreningarna för hjärt- och lungsjuka skulle tävla om vilken förening, som kunde få flest medlemmar att sluta röka. Detta var ett förslag som föll i god jord.

Friskvårdskommittén under energisk ledning av Åke Magnusson utvidgade programmet till att omfatta även andra former av friskvård. Detta är ett tacknämligt initiativ. Även om ingalunda alla sjukdomar kan förebyggas är det ingen tvekan om att en väl utbyggd och fungerande friskvård kan bidra till att minska deras antal och svårighetsgrad.

Detta är särskilt påtagligt för hjärt-kärlsjukdomar. Det är väsentligt att undvika så många riskfaktorer för att hindra utvecklingen av hjärtinfarkt. Till dessa riskfaktorer hör bl a rökning, högt blodtryck, höga blodfettvärden och liten fysisk aktivitet. Det är därför viktigt att sluta röka, att vara fysiskt aktiv regelbundet dagligen, i synnerhet om man har ett stillasittande arbete.

Även om blodtrycksförhöjning ofta kräver medikamentell behandling, kan fysisk träning, undvikande av stress och extrem mängd salt i kosten samt alkohol bidra till att sänka blodtrycket. Förhöjda blodfettvärden kan ofta sänkas genom att minska fettmängden i kosten. Liknande regler gäller för de patienter, som genomgått en hjärtinfarkt. Det är viktigt med upplysning och information om hithörande ting.

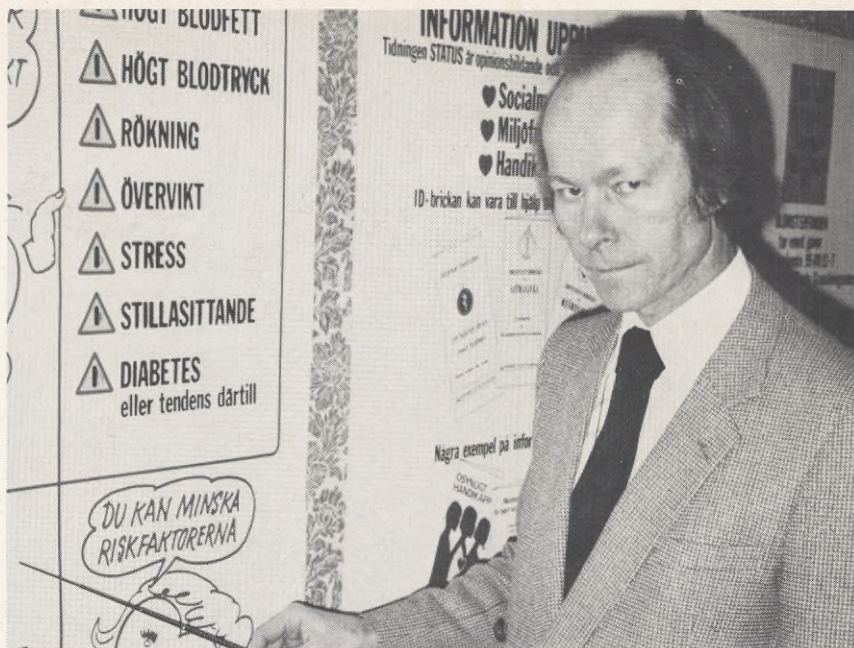
Jag vill därför varmt understödja friskvårdskommitténs ansträngningar att påverka levnadsvanorna. Men alla måste bidra. I Malmö har vi dragit vårt strå till stacken genom skriftlig information till patienter, som genomgått en hjärtinfarkt samt genom vårt Movisionsprogram, som ger både visuell och muntlig information, som är aktuell för de infarktpatienter, som skall skrivas hem från infarktavdelningen.

Bengt W. Johansson

Pristagare

Bildkryss nr 7

- 1:a pris 50 kr! Margit Gustafsson, Syrengatan 10, 753 24 Uppsala.
- 2:a pris 25 kr! Anna Åström, Plåtslagargatan 16, 941 33 Piteå.
- 3:e pris 15 kr! Nils Westergren, Stenbocksgatan 5, 264 00 Klippan.

Överläkare Bengt W. Johansson vid Malmö Allmänna Sjukhus ger sitt fulla stöd till friskvårdskommitténs ansträngningar att påverka levnadsvanorna.

Aktivt i Sundsvall

Föreningen för Hjärt- och lungsjuka i Sundsvall hade anordnat Hjärtats Dag på Folkets park i Sundsvall. Ett hundratal personer hade mött upp. Vice ordf. Allan Wassman hälsade välkommen. Musik av Anders Bergman inledde och anförande hölls av Sven Widegren som representerade Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka. Han gav en utförlig bild av förbundets historia och berörde lungtuberkulosens stora problemtid. Widegren pekade på nödvändigheten av en stark organisation, samt ett gott samarbete med andra handikapporganisationer.

Widegren redovisade även förbundets syn på regeringens spariver som på ett orättvist sätt drabbar hjärt- och lungsjuka och övriga handikappade hårdare än övriga samhällsmedborgare. Widegren menade att skall det sparas, så skall sparåtgärderna drabba lika och inte bara de sämst lottade i samhällsgrupperna. Widegren var heller inte nöjd med de styrandes angrepp på offentliga sektorn. Han ansåg att det behövs en stark offentlig sektor för att säkerställa en rättvisa i den sociala tryggheten. Widegren avslutade med att uppmana till kamp för att få "ett samhälle för alla".

Ett kort musikprogram följde fram till nästa föredrag av dr Monica Forslund. Dr Forslund berättade om hur tuberkulosen kom till vårt land. I dag är det en liten del som drabbas, 1981 endast ett 25-tal. Finland har större sjuklighet än Sverige.

Hyllningar i rad till Sandviksförening

Hjärt- och lungsjukas förening i Sandviken hyllades i alla former vid 40-årsjubileet på Stadshotellet.

Några av hedersgäster bland 60-talet deltagare var Ruben Eriksson, Harry Åhman, Kerstin Söderqvist, Signe Jonsson och Karin Eriksson. Kvintetten var med på första mötet, när konvalescentföreningen tillkom 1942. Ordföranden Nore Forsberg hedrade dem med RHL-nålen och ett leve.

Först i talarraden var kommunalrådet Inga Hagström, vilken i ett engagerat anförande berörde föreningens plats i samhället. Hon överlämnade kommunens standar.

John Frisendahl från Allmännyttiga kiosker fyllde på och överlämnade ett bidrag till jubileumsfesten och blommor.

Förbundets vice ordförande, Mary Erixon, Uppsala, gav en kort resumé över de lungsjukas situation. Förbundsgåvan var ett standar.

Blomstergratulationer kom genom Bert Persson för Gävleföreningen och Centralorganisationen, Hofors genom Paul Wickström och patientföreningen vid Gävle sjukhus genom Olle Andersson. Den föreningen firar förresten 70-årsjubileum i år.

Ordföranden Nore Forsberg höll i trådarna för kvällen och föredrog en historik. För uppskattad musik svarade Sven Holgers.

BLOMSTERFONDEN
tar emot gåvor
Postgirokonto 90 00 11-8

Medel ur blomsterfonden användes för bidrag till bl a hjälpmedel av olika slag som ej kan erhållas från samhället.

Blomsterfonden har sedan 1963 delat ut betydande belopp till tusentals hjärt- och lungsjuka

Vill Du veta mera kontakta vår lokalförening eller RHL

RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

Box 3196, 103 63 Stockholm. Tel 08/23 15 30

